

ПРОБЛЕМИ ПОЛІТИЧНОЇ РЕФОРМИ НА ВСЕУГОРСЬКІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ УСРП (20–22 ТРАВНЯ 1988 р.)*

У статті охарактеризовано причини скликання Всеугорської конференції УСРП, особливості її роботи, необхідності розробки всеохоплюючих реформ, що стосуються різних сфер життя соціалістичної Угорщини. Проаналізовано питання реформи системи політичних інститутів: шляхи оновлення роботи самої партії, розмежування функцій партійних, державних органів і громадських організацій, політичної гласності, демократизації соціалістичного суспільства загалом та ін.

Ключові слова: *однопартійна система, реформа політичної структури, плюралізм інтересів, демократизація угорського суспільства, гласність, внутріпартійна демократія, громадський контроль і самоуправління, партнерські взаємовідносини, захищеність прав громадян, інакомислячі, соціалістичний плюралізм, соціалістична система.*

Основні шляхи реалізації загальної реформи, що охоплюють як сферу економіки, так і політики, ідеології, які знаходились у центрі уваги партії й суспільства, стали предметом усебічної дискусії на форумі комуністів, який три дні працював у будинку Палацу профспілки будівельників на площі Парадів у Будапешті. Близько 900 делегатів, члени ЦК і Центральної контрольної комісії партії, наділеної правом вирішального голосу, що представляли понад 800-тисячну УСРП, обговорювали шляхи зміцнення головних інститутів соціалістичної системи УНР, їх реформування, корінних перетворень як в економічному, так і політичному житті країни. Серед більш ніж 150 гостей конференції була представницька делегація КПРС – партії, яка, задекларувавши “перебудову”, ні на крок не просунулась у питанні реформи політичних інститутів у себе вдома – СРСР.

Конференція, скликана в період між двома з’їздами на рубежі середини п’ятилітнього періоду, по суті мала надзвичайний характер, зумовлений напруженою соціально-економічною обстановкою, що склалася після XIII з’їзду УСРП (1985), необхідністю визначення шляхів розвитку соціалізму в УНР. Ще в кінці 70-х рр., коли стало зрозуміло, що в умовах нового господарського механізму, започаткованого економічною реформою 1968 р., динамічний розвиток економіки гальмується, крім ряду несприятливих впливів світового ринку помилковими рішеннями у сфері економічної політики, ЦК УСРП ужив заходів для поглиблення господарської реформи. Однак через їхній компромісний характер не вдалося досягнути кардинальних покращень економічної, соціальної ситуації в країні, яка погіршувалася наростаючою зовнішньою заборгованістю УНР. Частина партійного управління держави не захотіла чи не змогла, з огляду на свою заангажованість, позбутися застарілих уявлень про соціалізм, не бачила потреби оновлення економічних, політичних і громадських структур. “Не можна не враховувати й недобррозичливого ставлення тодішнього радянського брежневсько-суловського консервативного керівництва до угорських реформ: у них бачили ревізійні відхилення від “реального соціалізму”, мало не загрозу реставрації капіталізму. Під тиском Кремля з угорського партійно-державного керівництва прибрали реформаторів, у тому числі “батька угорської реформи” Реже Ньєрша, як раніше – у 1968 році – лідерів “празької весни” у ЧССР, гальмувались і самі реформи” [2, с.40].

У 1968 р. дефіцит державного бюджету склав 46,9 млрд форинтів, у 1987 р. – 35 млрд форинтів [6, с.4]. Сума чистого (нетто) зовнішнього боргу досягла до весни 1988 р. 12 млрд доларів. Це вдвічі більше від річного експорту країни з розрахунку в конвертованій валюті, а якщо рахувати й проценти, і ті кредити, що “не повернулися”, які Угорщина сама відпустила іншим, то заборгованість (брutto) склала 18 млрд доларів [1, с.61].

* Продовження. Початок див. у вип. II, IV–V, VI, VII, VIII, IX, X–XI, XII–XIII, XIV, XVI, XVII, 18, 19, 20, 21, 22, 23–24.

Поглиблення кризових явищ, яке спостерігалось в останні роки, вимагало всестороннього аналізу причин існуючих в економіці проблем і визначення заходів для їх подолання, повернення довіри до політики партії. УСРП вимушена була зайнятися ґрунтовним аналізом “розвитку” країни впродовж останніх п’ятнадцяти років. Ця аналітична робота, ініційована партією й проведена під її керівництвом із широким залученням державних органів і наукових організацій, була узагальнена в постанові листопадового (1986) пленуму ЦК УСРП, у якій ставилася вимога усунення перешкод на шляху оживлення економічного розвитку, підвищення рівня управління, забезпечення політичних, суспільних, організаційних і кадрових умов, необхідних для покращення роботи [4, с.109].

З’ясування причин економічних проблем привело до того, що партія виступила ініціатором проведення корінних перетворень як в економічній сфері, так і в політичному житті. 2 липня 1987 р. пленум ЦК УСРП прийняв політичну програму соціально-економічного розвитку, на основі якої уряд, який очолив К.Грос, розробив робочу програму стабілізації на період до 1990 р. й у вересні подав її на затвердження сесії Державних зборів УНР, яку вона схвалила. Однак реалізація визначених урядом у робочій програмі стабілізації завдань модернізації економіки, оновлення структури, прискорення реформ у суспільстві стримувалася повільністю й неефективністю функціонування політичної системи, суб’єктивізмом, нерозробленістю демократичних процедур. Тому насамперед необхідна була модернізація форм і методів діяльності партії, відмова від її втручання в усі сфери суспільного життя, приведення політичних інститутів на рівень поставлених завдань. “Розвиток соціалістичного суспільства вимагає, – відмітив М.Немет, – щоб у ході свідомого формування суспільних процесів партія, виконуючи керівну й ініціюючу роль, сприяла мобілізації суспільства на вирішення актуальних завдань” [4, с.113].

Неординарність ситуації, що склалася, необхідність радикальних й ефективних рішень для її усунення – переглянути намічені XIII з’їздом УСРП цілі в галузі розвитку економіки й життєвого рівня населення, привести їх відповідно до реальних можливостей, неминучість політики “затягування поясів” заради майбутнього спонукало партію скликати не звичайний пленум ЦК, а конференцію УСРП. Грудневий (1987) пленум ЦК УСРП висловився за проведення загальнопартійної конференції. На порядку денному передбачались обговорення завдань партії, пропозиції щодо розвитку політичної системи, а також розгляд кадрових й організаційних питань [3, с.112].

Питання керівної ролі партії, удосконалення роботи системи політичних інститутів у нових умовах активно обговорювали партійний актив, державні органи, наукові установи, масові організації й громадські рухи. У ході обговорення проекту резолюції партконференції, попередньо опублікованого в пресі, у більш ніж у 200 тис. виступах на адресу ЦК УСРП було направлено декілька тисяч пропозицій, які були широко використані в “Резолюції Всеугорської конференції УСРП про завдання партії в справі розвитку системи політичних інститутів”, у якій було визнано необхідним “скоординоване продовження і прискорення процесу суспільних і політичних реформ” [19, old.4].

В обговоренні тез ЦК до конференції взяла участь одна третина членів партії. УСРП ще не знала такої активності й гостроти дискусій. Її учасники намагалися з’ясувати, у чому полягали на даному етапі розвитку основні цінності й перспективні цілі соціалістичного будівництва. Стосовно деяких важливих питань у партії спостерігалась ідейна невизначеність, що вело до ослаблення політичної й організаційної єдності її рядів [5, с.4].

Заклики до більш самокритичного аналізу обстановки й політики останніх років поєднувалися з критикою на адресу вищого керівництва УСРП, вимогами про притягнення до відповідальності керівників, причетних до помилок і прорахунків [3, с.112].

Березневий (1988) пленум ЦК УСРП, підсумувавши обговорення в партійних організаціях актуальних завдань ідеологічної діяльності, тез ЦК УСРП про керівну роль партії й удосконалення системи політичних інститутів, закликав маси й громадські

організації розглянути проект резолюції, висловити свої думки й прийняв рішення скликати Всеугорську партійну конференцію 20 травня [5, с.4].

Особливістю партконференції була відсутність звітної доповіді ЦК. Досвід реалізації рішень XIII з'їзду УСРП, підбиття підсумків дискусії в партії були узагальнені у виступі Генерального секретаря УСРП Я.Кадара. Він запевнив, що УСРП бореться за досягнення історичних цілей робітничого класу, побудову соціалістичного суспільства, вірна союзницькій політиці дружби й союзу із СРСР, іншими державами соціалістичної співдружності. Вона готова сприйняти будь-які пропозиції, які служать справі соціалізму, від кого б вони не виходили, але виступає проти будь-яких спроб підірвати основи соціалістичного ладу.

Особливу увагу Я.Кадар приділяв проблемі проведення всеохоплюючої реформи системи політичних інститутів, яка знаходилася в центрі обговорення вже декілька років. Основні цілі політичної реформи, на його думку, це – зміцнення народної влади, соціалістичного ладу, розширення демократизму угорського суспільства [17, old.2].

Реформа політичної системи має сприяти зміцненню керівної ролі марксистсько-ленінської партії, оновленню її роботи. Вона передбачає більш точний розподіл завдань між партійними, державними органами й громадськими організаціями. Інтересам зміцнення соціалізму, а не його ослабленню повинні служити органи з представництва інтересів. Не можна допустити розколу профспілок і молодіжного руху. УСРП готова до оновлення, запевняв Я.Кадар, як у внутрішньопартійному житті, так й у своїй суспільній діяльності. У майбутньому вона має намір функціонувати переважно як політична партія, уважаючи своїм головним завданням забезпечення будівництва соціалістичного суспільства, служіння інтересам народу, а засобом реалізації своєї позиції – ідейне й політичне переконання [6, с.4]. У виступі Я.Кадара був узагальнений досвід реалізації рішень XIII з'їзду УСРП, підкреслювалося, що партія й надалі, залишаючись керівною і спрямовуючою силою суспільства, повинна оновити свою внутрішню роботу. “Ми хочемо більше соціалізму, а це означає більше демократії. Більше демократії – значить і більше відповідальності” [3, с.112].

Питання проведення всеохоплюючої реформи викликали жваве обговорення на партконференції: 50 осіб узяли участь у дискусії й 226 подали свої виступи в письмовій формі (за іншими даними, 231 делегат передав свій виступ у письмовому вигляді). По проекту резолюції, прийнятої конференцією, було висловлено 600 зауважень. Фактично дебати велися навколо трьох основних блоків питань: необхідність перемін, у тому числі кадрових; якнайшвидше оновлення роботи партії, всеохоплююча й радикальна реформа політичних інститутів; послідовне проведення всеосяжної економічної реформи.

Мовилося про те, чи буде, як уважав обраний на партконференції членом ЦК УСРП Б.Катона, збережена, хоч і з незначними змінами, попередня модель соціалізму, яка виникла в СРСР у 30-ті роки, що неодмінно відверне країну “від магістрального шляху розвитку людства”, або ж буде взятий курс на радикальну зміну існуючої системи [18]. Йшлося про відмову від сталінської моделі соціалізму. За словами члена Політбюро ЦК УСРП Я.Береца, вимагається не просто “модернізація наявного політичного механізму, а всебічне оновлення, реформа внутрішньої структури, функціонування політичної системи” [10, с.2]. У резолюції партконференції відмічалася важливість радикального вдосконалення уявлень про соціалізм, що історично склалися [19, с.2], конкретизації ряду основоположних економічних категорій [8]. Як підкреслював у своєму виступі І.Пожгаї, “правління в ім'я інтересів народу повинно бути замінено правлінням самого народу” [24, с.3]. Утягування в процес формування політики комуністів і безпартійних – прихильників соціалізму, указувалось у резолюції конференції, є одним із факторів, які забезпечують незворотність суспільних й економічних реформ, що проводяться в Угорщині [19, с.4]. Говорилося про втілення в життя того шляху розвитку, який, на думку відомого філософа-марксиста Дьйордя Лукача, докорінно відріз-

нявся як від побудованої в сталінський період монолітно-бюрократичної структури, так і маніпулятивного плюралізму буржуазної демократії й “полягав у старих традиціях робітничого руху, у концепціях й устремліннях комуни, демократії рад і громадського самоуправління” [9, с.45–46]. Самоуправління розглядалось як ефективна форма залучення представників народу до управління державою. Саме на цьому наполягав у своєму виступі на конференції член Політбюро ЦК УСРП Ф.Хаваші: “...ієрархічно побудована система повинна бути замінена, підкреслив він, самостійними формами самоуправління й самоадміністрування” [15]. І.Пожгаї твердив: “...громадяни, незалежно від партійної належності, уже приступили до будівництва соціалістичного суспільства знизу” [24]. Необхідність зміцнення різних форм самоуправління підкреслювалась у резолюції партконференції.

Політичною реформою підвищувалася роль рад, передбачалося перетворення їх у реальні органи соціалістичного самоуправління, розширення їхньої економічної самостійності; прийняття нового закону про місцеві ради [19, с.9].

Одним з основних принципів політичної реформи визнавалося положення про плюралізм інтересів, право різних прошарків населення на власні узаконені інтереси, які можна відстоювати й захищати. У резолюції партконференції відмічалось: УСРП визнає такий плюралізм інтересів, що засновується “на керівній ролі партії” [19, с.8], тобто соціалістичний плюралізм у рамках однопартійної системи. Партійні органи повинні враховувати думки й пропозиції громадських організацій, громадськості під час прийняття рішень політичного характеру [19, с.5]. Були намічені серйозні зміни в діяльності різних масових організацій, рухів, усіх інститутів соціалістичного плюралізму – Вітчизняного народного фронту (ВНФ), профспілок, комсомолу, громадських фондів, товариств. У 1986 р. в УНР було 6 570 різних товариств, які об’єднували у своїх рядах 2 304,5 тис. осіб [11].

Завданням ВНФ на даному етапі, за словами І.Пожгаї, повинно бути активне сприяння досягненню суспільної згоди, надання допомоги в оновленні державного права, зміні конституції, виборчого закону, виданні законів про референдуми й т. п. [24, с.4]. ВНФ відводилася роль важливого інституту соціалістичного плюралізму, який мав вирішувати ряд завдань, зокрема, сприяти встановленню національної єдності, посилювати вплив виборців на органи народного представництва, державної влади, захищати громадянські права та ін. [19, с.10].

Угорський комуністичний союз молоді (УКСМ) мав посилити роботу з молоддю. Усі спроби розколоти масові організації, створення в травні 1988 р. Демократичної профспілки наукових працівників, політичних молодіжних організацій у зв’язку з утратою в останні роки впливу на деякі прошарки молоді (студентства та ін.) УКСМ був підданий критиці, зокрема, у виступі Я.Кадара [17, с.2]. УКСМ визнавався єдиною політичною організацією угорської молоді, на яку покладався ряд завдань щодо забезпечення інтересів молоді, створення самоуправлінських гуртків, клубів й об’єднань [19, с.10].

Центральне питання політичної реформи в УНР – питання про роль і місце партії в суспільстві розглядалося в рамках однопартійної системи. “На партконференції, – відмітив член-кореспондент Угорської академії наук Р.Хох, – навіть і не заходила мова про відмову від керівної ролі УСРП у суспільстві, від соціалістичної системи” [7, с.12]. Високопоставлені делегати партконференції із числа керівного ядра партії Я.Кадар, К.Грос, Я.Берец критикували тих, хто, як висловився у своєму виступі на конференції К.Грос, “... уважають, що однопартійна система не виправдала себе й що доказують – ось тому служать нинішні проблеми. Вони говорять – хай буде декілька партій...” [13, с.1]. Цей погляд відображений у резолюції партконференції, у якій, наприклад, відмічалось, що свою керівну роль УСРП виконує в умовах історично виниклої однопартійної системи, і тому вихідною умовою продовження всеохоплюючих реформ є оновлення її діяльності [19, с.5]. Один із важливих аспектів політичної реформи – принцип розділення сфер діяльності й відповідальності між партією, державою, законодавчими органами

й громадськими організаціями стосувався якраз удосконалення керівної ролі партії відповідно до назрілих потреб. Послідовне втілення в життя принципу розділення сфер діяльності й відповідальності між різними інститутами угорської політичної системи мало на меті усунення паралельності в роботі партійних і державних органів, що привело, на думку головного редактора журналу “Партелет” Ш.Лакош, до розмивання відповідальності, до зниження ефективності виробництва [23].

У результаті політичної реформи функція конкретного керівництва соціалістичним будівництвом буде передана уряду, відповідальному перед парламентом країни, партія ж, відмітив у своєму виступі на партконференції член Політбюро ЦК УСРП М.Немет, нестиме відповідальність перед суспільством і своїми членами за розроблену нею загальну концепцію розвитку [22, с.5]. Важливо, щоб вона відповідала не за кожну дрібницю, а за все в цілому. “Партія повинна перетворитись із партії адмініструючої в партію керуючу”, – відмітив перший секретар обкому УСРП області Зала Ф.Ковалич [21]. Політичною реформою, якою розмежовувалися функції партійних і державних органів, масових організацій, значно підвищувалася роль парламенту в політичному житті, самостійність і відповідальність уряду – зростала його роль у формуванні політики країни; щоб він, як указував напередодні партійної конференції в інтерв’ю К.Грос, був здатним чутливо реагувати на вимоги реальних подій кожного дня, міг, якщо потрібно, ризикувати, піти на конфлікт, у той самий час повністю відповідаючи за свої дії [14, с.3]. У резолюції партконференції відмічалася необхідність дальшої перебудови роботи Ради міністрів, розділення сфер діяльності між партією й урядом [19, с.8–9].

Важливим елементом політичної реформи в УНР стала демократизація внутрішньопартійного життя, зміна форм і методів партійної роботи. У ході дискусії порушувалися питання, які до певної міри свідчили про намагання (хоч і дуже несміливі) відмовитися від окремих традицій організаційної побудови моделі партії більшовицького типу. У деяких виступах піддавався критиці принцип демократичного централізму як застарілий, що не відповідав вимогам сучасності [21], дозволяв ще в зародку душити й знищувати здорові ініціативи й пропозиції, які народжувалися знизу; піднімалися питання єдності в УСРП, фракційності, ролі меншості в партії. Із цих питань розгорнулася гостра дискусія, висловлювалися різні думки. І.Пожгаї, наприклад, відмітив: “Там, де єдність ритуальна й монолітна, вона – слуга влади, а не прогресу... там, де єдність має творчий характер, там дискусія – засіб оновлення” [24, с.3]. Я.Кадар, висловившись на захист прав меншості в партії, у той самий час підкреслив недозволеність створення в партії фракцій [10, с.3]. Член ЦК УСРП, голова Всеугорської ради виробничих кооперативів І.Сабо відмітив, що думка меншості може перетворитися в думку більшості [26]. Делегат партконференції І.Ч.Фейешне внесла пропозицію дозволити вільне формування в партії різних платформ і груп, що виступають з альтернативними пропозиціями [12]. Відомий учений Р.Хох порушив питання про можливість і доцільність існування свободи дій, різних платформ в УСРП. Вимагав і більш широкої гласності в роботі партії, її керівництві [7, с.12]. Я.Берец висловив думку, що свобода платформ у партії фігурує вже в самому понятті соціалістичного плюралізму, і повідомив, що редакційна комісія партконференції визнала питання на поточний момент неактуальним [10, с.3]. У резолюції партконференції частково були враховані висловлені делегатами ідеї. Відмічалось, що єдність у партії не є моноліт, назавжди даний, вона повинна постійно відтворюватися. Члени УСРП, які під час обговорення або прийняття рішення в конкретному питанні опиняються в меншості, мають право домагатися повторного обговорення його на партійних форумах. Але “не мають права організовувати фракції для підтримки своєї особливої думки”, зобов’язані у своїх виступах перед безпартійними дотримуватися офіційного погляду партії, виконувати діючі її рішення, у разі відсутності офіційного рішення УСРП у тому чи іншому питанні або до моменту прийняття рішення члени партії можуть відкрито виступати зі своєю позицією.

Для зміцнення єдності в УСРП було запропоновано створити механізми інформування членів партії про прийняті рішення, причини, що їх зумовили, а також про висловлені альтернативи [19, с.5–6].

У заключному документі конференції відмічалось, що партія будується й діє на основі принципу демократичного централізму, але головним завданням на сучасному етапі є розширення внутрішньої демократії [19, с.5–6]. Із цією метою більш демократичним мав стати процес ухвалення рішень, зростала участь в їх прийнятті партійних мас. ЦК УСРП, приймаючи особливо важливі рішення, які стосуються всієї партії, з проблем економіки й суспільного життя, повинен опиратися на результати внутрішньо-партійної дискусії, проводити попередні консультації з обкомами партії, парткоммами підприємств й установ.

Первинні організації й органи партії отримали право виступати перед вищестоящими органами УСРП з ініціативою розгляду тих чи інших питань, винесення їх на дискусію. Відповідні партійні інстанції зобов'язувались їх розглянути у визначені терміни й дати на них аргументовану відповідь [19, с.5]. Розширення прав і самостійності низових первинних організацій відображені в передбачених резолюцією партконференції змінах, внесених до системи виборів у партії. Первинні й нижчестоящі організації отримали право обирати певну частину керівних органів партії з можливістю їхнього наступного відкликання. Запроваджувалася практика висунення декількох кандидатур на одне місце та ін. [19, с.6].

Зміни торкнулися й кадрової номенклатури вищих партійних органів. Обрання на керівні посади членів ЦК, Політбюро, ЦКК УСРП, секретарів обкомів, райкомів столиці, міськкомів обмежувалося тільки двома термінами [19, с.7]. Не був обраний Секретаріат ЦК УСРП. Тим самим, як зауважив К.Грос, була усунена одна з адміністративних сходинок у керівництві партії, надалі члени Політбюро ЦК УСРП братимуть більшу участь у здійсненні прийнятих рішень [16, с.3–4]. Були проведені значні зміни в складі Політбюро й ЦК УСРП, спрямовані на активізацію в УСРП прихильників реформ. К.Грос, який займав пост прем'єр-міністра, був обраний новим Генеральним секретарем ЦК УСРП, а Я.Кадар обійняв новий пост Голови УСРП. Відбулися вибори ЦК і ЦКК УСРП, у результаті яких Центральний комітет оновлений більш ніж на третину, у ньому стало більше представників робітничого класу, наукової й художньої інтелігенції. З попереднього складу Політбюро залишилося тільки п'ятеро.

Важливим завданням політичної реформи була демократизація всього угорського суспільства. Існувало розуміння того, що ефективність функціонування оновленої політичної системи значною мірою залежить від рівня гласності. Гласність допоможе уникнути багатьох помилок [18], які неминучі, коли рішення приймає тільки вузьке коло людей. “В умовах однопартійної системи, – відмітив Ф.Хаваші, – модернізація системи політичних інститутів має бути вирішена таким чином, щоб політична діяльність партії, що здійснює керівну роль, знаходилася під широким громадським контролем і, природно, у першу чергу, самоконтролем; механізмами саморегуляції повинна володіти сама партія, однак цього замало. Слід забезпечити таку гласність для всієї системи надбудови, починаючи з органів захисту інтересів і закінчуючи державними й громадськими організаціями, за якої, якщо необхідно, на основі зміцнених з допомогою гарантій партнерських стосунків можна було б вступити в суперечку й дискусію з керівною політичною партією” [15].

У резолюції партконференції відмічалось, що політична гласність має розповсюджуватися на всі сфери суспільного життя, у тому числі й на роботу партійних і державних органів; процеси прийняття рішень повинні знаходитися під громадським контролем, громадські організації мають брати участь у підготовці суспільно-політичних, економічних рішень [19, с.9–11]. Партнерські взаємовідносини повинні існувати між пресою й політичним керівництвом, елементами яких є: довіра до преси, постійний

контакт і діалог, надання інформації про процес прийняття рішень, збільшення прав головних редакторів і т. д. [25].

Політична реформа в УНР передбачала забезпечення більшої захищеності прав громадян. Для цього, відмічалось у резолюції партконференції, необхідно розробити механізм проведення громадських дискусій, регулювати законом дотримання права на збори, свободу совісті й віросповідання, прав національних меншин, забезпечити гарантії прав особистості й товариств, створити інститути конституційного й адміністративного судів, видати закон про всенародний і місцевий референдуми, переглянути чинну конституцію УНР [19, с.8–9], забезпечити регулювання законом права громадян на страйк [20].

В Угорщині, відмітив у своєму виступі на конференції Я.Кадар, відсутні будь-які реальні основи для створення партій, що протистоять УСРП. В інтересах найбільш повного здійснення своєї історичної місії УСРП готова до оновлення. Вона не має наміру збільшувати кількість нових противників навішуванням ярликів. Однак ми й у майбутньому не допустимо політичну організовану діяльність сил, які прагнуть демонтувати соціалістичний лад, які завдають шкоди конституційному порядку, соціалістичній законності. Ми вправі вимагати від кожного громадянина дотримуватися наших законів в інтересах захисту конституційного ладу [6, с.4]. Питання про ставлення керівництва країни до інакомислячих відображене в резолюції партконференції, у якій відмічалось, що УСРП співпрацює з громадянами, які дотримуються іншого світобачення, точки зору, активно працюють на благо соціалістичної Угорщини й не порушують конституційний порядок і міжнародні зобов'язання країни. Думки, які не збігаються з позицією УСРП, беруться до уваги: розгляд конструктивної критики, пропозицій уважається важливою умовою просування вперед [19, с.7].

Основний зміст політичної реформи в УНР, розглянутої на Всеугорській партійній конференції УСРП, згідно з її резолюцією, полягав у демократизації внутрішньо-партійного життя, зміні взаємовідносин УСРП із законодавчою й виконавчою владою, підвищенні ролі рад у політичному житті держави, розширенні самостійності громадських організацій, їхньої ролі в представництві й захисті інтересів громадян, усесторонній демократизації суспільного життя і забезпеченні ділової участі громадян в управлінні державою, контролі над політичною владою (при збереженні УСРП як керівної сили угорського суспільства) [19, с.4–14].

У цілому суть угорської політичної реформи досить точно відобразив член Політбюро, секретар ЦК УСРП Я.Берец: “Основний зміст оновлення складає побудова ділової системи інститутів соціалістичного плюралізму... напрям перебудови – створення політичної системи, яка має декілька центрів прийняття рішень, що ґрунтуються на керівній ролі партії й закріпленому в законі поділі сфер діяльності” [10, с.2].

Угорські реформи, відмітив секретар ЦК УСРП М.Сюрьош, проводяться в тісному зв'язку з процесами, які відбуваються в інших соціалістичних країнах, у тому числі й у СРСР. Їхні позитивні результати зможуть стимулювати їх, “а можлива наша невдача, напевно, завдасть серйозної шкоди реформам, які розвиваються в соціалістичних країнах” [27, с.3].

Новаторський характер політичної реформи в УНР спонукав до дій, спрямованих на вирішення актуальних завдань, що стояли перед суспільством, став імпульсом для соціально-економічного поступу країни.

1. Герасимов В. Венгрия сегодня / Герасимов В., Герасимова П. – М., 1988. – 288 с.
2. Караваев В. Восточная Европа открывается миру / В. Караваев // Международная жизнь. – 1990. – № 3. – С. 39–49.
3. Мусатов В. Всевенгерская конференция ВСРЛ / В. Мусатов // Коммунист. – 1988. – № 16. – С. 111–114.
4. Немет М. Реформа : стабилизация, ускорение / М. Немет // Коммунист. – 1988. – № 9. – С. 107–114.
5. Пленум ЦК ВСРП // Правда. – 1988. – 26 марта.
6. Укрепляя социализм. Всевенгерская партийная конференция // Правда. – 1988. – 21 мая.

7. Хох Р. “Каждый чувствовал себя и победителем, и побежденным” / Р. Хох // Проблемы мира и социализма. – 1990. – № 3 (379). – С. 12–17.
8. Antaloczy A. Kobontakozást szocialista értekezleté / A. Antaloczy // Népszabadság. – Bp., 1988. – Maj. 21. – 9. old.
9. Bayer J. A mai ideológiai problémák értelmezéséről / J. Bayer // Társadalmi szemle. – Bp., 1987. – 42. évf., 11. sz. – 43–52. old.
10. Berecz János beszéde: A pártértekezlet szerkesztő bizot – tságának előterjesztése: A Magyar Szocialista Munkáspárt országos értekezlete // Népszabadság. – Bp., 1988. – Maj. 23. – 2–3. old.
11. Déli I. P. Az egyesületekről / I. P. Déli // Figyelő. – Bp., 1988. – Ján. 7. – 2. old.
12. Fejesné J. Cs. Változtatni az ifjúságpolitikán: A Magyar Szocialista Munkáspárt országos értekezlete / J. Cs. Fejesné // Népszabadság. – Bp., 1988. – Maj. 21. – 8. old.
13. Crósz K. Erdemi változtatásokra, a párt megújítására van szükség: A Magyar Szocialista Munkáspárt országos értekezlete / K. Crósz // Népszabadság. – Bp., 1988. – Maj. 21. – 1–2. old.
14. Crósz K. Új nemzeti közmegegyezés: Crósz Károly miniszterelnök interjúja a Magyar Hirlapnak / K. Crósz // Magyar hirlap. – Bp., 1988. – Apr. 28. – 3. old.
15. Havasi F. Atfogó társadalmi, gazdasági változások kellenek: A Magyar Szocialista Munkáspárt országos értekezlete / F. Havasi // Népszabadság. – Bp., 1988. – Maj. 21. – 4. old.
16. Hiszek abban, hogy amit ma teszünk, az országnak nagyon fontos: Crósz Károly interjúja a Magyar Hirlapnak // Magyar hirlap. – Bp., 1988. – Maj. 24. – 1, 3–4. old.
17. Kádar János előadoi beszéde: A Magyar Szocialista Munkáspárt országos értekezlete // Népszabadság. – Bp., 1988. – Maj. 21. – 2–3. old.
18. Katona B. Van politikai, erkölcsi erő a változásokhoz: A Magyar Szocialista Munkáspárt országos értekezlete / B. Katona // Népszabadság. – Bp., 1988. – Maj. 22. – 5. old.
19. A Magyar Szocialista Munkáspárt országos értekezletének Allásfoglalása a párt feladatairól, a politikai intézményrendszer fejlesztéséről // Népszabadság. – Bp., 1988. – Maj. 23. – 16. old.
20. Már jövőre számottevő javulást kell elérni a felsőoktatás feltételeiben: Dr. Bányász Rezső kormányzóvivő sajtótájékoztatója // Népszabadság. – Bp., 1988. – Jún. 3. – 5. old.
21. A megújulás záloga: Beszélgetés Karvalits Ferencel, azMSZMP Zala megyei bizottságának első titkárával // Népszabadság. – Bp., 1988. – Ján. 29. – 5. old.
22. Németh M. Érvényesíteni kell a telyesítményelvet: A Magyar Szocialista Munkáspárt országos értekezlete / M. Németh // Népszabadság. – Bp., 1988. – Maj. 22. – 4–5. old.
23. Nyílt, alkotó vitában: Beszélgetés Lakos Sándorral a párt vezető szerepéről, a politikai intézményrendszer továbbfejlesztéséről // Népszabadság. – Bp., 1988. – Ján. 23. – 3. old.
24. Pozsgai I. Emelkedő nemzet akarunk lenni: A Magyar Szocialista Munkáspárt országos értekezlete / I. Pozsgai // Népszabadság. – Bp., 1988. – Maj. 22. – 4. old.
25. Rajcsányi P. Döntéshozatal es nyilvánosság / P. Rajcsányi // Népszabadság. – Bp., 1988. – Maj. 17. – 4. old.
26. Szabó L. A pártértekezlet fejezze ki a konstruktív szándékát: A Magyar Szocialista Munkáspárt országos értekezlete / L. Szabó // Népszabadság. – Bp., 1988. – Maj. 21. – 10. old.
27. Szűrös M. A szocializmus világméretű reformkor küszöbéhez érkezett: A Magyar Szocialista Munkáspárt országos értekezlete / M. Szűrös // Népszabadság. – Bp., 1988. – Maj. 22. – 2–3. old.

(Далі буде)

В статье охарактеризованы причины созыва Всевенгерской конференции ВСРП, особенности ее работы, необходимости разработки всеобъемлющих реформ, которые касаются разных сфер жизни социалистической Венгрии. Проанализирован вопрос реформы политических институтов: пути обновления работы самой партии, разграничения функций партийных, государственных органов и общественных организаций, политической гласности, демократизации социалистического общества в целом и др.

Ключевые слова: *однопартийная система, реформа политической структуры, плюрализм интересов, демократизация венгерского общества, гласность, внутривнутрипартийная демократия, общественный контроль и самоуправление, партнерские взаимоотношения, защищенность прав граждан, инакомыслие, социалистический плюрализм, социалистическая система.*

The article highlighted reasons for convening the Conference allhungary USRP, features her work, the need to develop comprehensive reforms concerning various spheres of life of Socialist Hungary. Analyzed the question of reform of political institutions: ways to upgrade the work of the party, dividing the functions of party and State organs and public organizations, political openness, democratization of the socialist society in General, etc.

Keywords: *single-party State system, the reform of political structure, pluralism, democratization of Hungarian society, publicity, intraparty democracy, public control and self-government, affiliate relations, protection of citizens ' rights, inakomisláci, Socialist pluralism, Socialist system.*